

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Педагогіка

ШКОЛИ

В інформаційно-аналітичному огляді актуалізовано проблеми національно-патріотичного виховання молоді. Аналіз наведених фактів, позицій як вчених, учителів, батьків, так і керівників шкіл, результатів наукових досліджень дозволив автору виявити умови ефективного національно-патріотичного виховання громадян та запропонувати шляхи подолання окреслених проблем.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, патріотизм, права культура, громадянська позиція, справжній громадянин, психологічні наслідки війни, інформаційний вплив інших країн.

Сьогодні Україна як права, демократична держава переживає не найкращі часи свого становлення й розвитку. На превеликий жаль, було втрачено частину території нашої держави, тому першорядним завданням нашої держави є формування почуття патріотизму та активної громадської позиції молодого покоління. Метою огляду є аналіз інформації з проблематики реалізації «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» на сторінках освітянських газет.

У розробленій цього року Концепції¹ національно-патріотичного виховання дітей і молоді запропоновано заходи щодо її реалізації та методичні рекомендації. Вона спирається на тради-

ції української державності, національно-визвольної боротьби українського народу, громадянську свідомість, здатність критично і незалежно мислити, бути активним у відстоюванні своєї позиції та готовим до захисту незалежності й територіальної цілісності української держави [6]. Зазначається, що *раніше у виховній роботі були прораханки*. Плоди цього ми й пожинаємо зараз. Причина полягає в тому, що *було зроблено ухил на регіональний патріотизм*.

Так, у багатьох регіонах загальноукраїнський патрі-

Тетяна ГОДЕЦЬКА

Науковий співробітник відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Директор школи, ліцею, гімназії № 4-5/2015

¹Концепцію затверджено наказом МОН України № 641 (16 червня 2015 р.).

отизм став поступатися, наприклад, кримському, донбаському тощо. У контексті децентралізації, не посягаючи на право громад розвивати виховну роботу на регіональних традиціях, водночас **відчуваємо потребу посилити загальноукраїнський виховний контекст**, при цьому без громадянського суспільства тут не обійтися, тому **потрібно залучати до співпраці громадські організації** [6].

У найближчих планах міністерства – організація онлайн-навчання, проект якого буде запущено вже цього 2015-2016 навчального року. Цей проект має на меті убезпечити десятки тисяч дітей від впливу російської пропаганди, яка до сьогодні сприяла формуванню їх не як громадян України [11].

ДІТИ ВІЙНИ

Українська система виховання відрізняється від системи виховання, що насаджується на окупованих територіях [2].

Наша проблема полягає у засиллі інформаційного продукту країн, чий проголошені цінності патріотизму докорінно суперечать українським... Зокрема, – надмірна героїзація війни, легкість самопожертви та така саме легкість збивства, пропаганда насилля та агресивності. Нове покоління не має сприймати війну і насилля, нехай і над ворогом, як героїчну пригоду [2].

Проблема полягає в тому, що українській системі соціалізації властивий когнітивний дисонанс, коли система освіти формує одні цінності, а канали масової комунікації та масова культура, – інші [2].

Галина Тереза, голова громадської організації «Український інститут дослідження екстремізму», розповідає про власне дослідження на тему «Діти війни», яке проведено співробітниками Інституту вперше в Україні. У дослідженні виявлено проблему, яка лише зародилася, а вже має психологічні наслідки війни.

Вона наголошує на що сьогодні має звернути увагу держава, а це – вивезення усіх дітей із прифронтових

територій. **Терміново необхідно вирішити проблему з перепустками з зони окупації**. Та як би ми не старалися вивести дітей за межі війни, війна вже стала частиною життя кожного українця.

З цього народжується ще одна проблема – психологічні наслідки війни, які можуть бути не менш тяжкими за матеральні [4].

Ми маємо задати орієнтир, навчитись і навчити **вирішувати проблеми без силових методів, без агресії, мовою порозуміння та поваги. Лише те суспільство, яке небайдуже до проблем найслабших його членів, спроможне вижити, вистояти і перемогти** [4].

Та навіть тоді, коли полум'я війни згасне, у ньому лишатимуться жарини. Вуглини ненависті та упередження, вуглини, на яких будуть жити та виховуватись наші діти. Тому від того, **що ми дамо нашим дітям сьогодні, залежатиме не лише їхнє завтра. Це стане фундаментом українського суспільства** [4].

Олег Зарубинський, директор Українського інституту дослідження екстремізму, зазначає, що для забезпечення прав дітей, які внаслідок військових дій стали напівсиротами, **необхідно вирішити актуальні «дорослі» проблеми – визнання учасниками АТО їх загиблих батьків (особливо, якщо вони брали участь у добровольчих загонах)** [5].

ПАТРІОТИЧНО-ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА ВИХОВАННЯ

Щоб побудувати багату, розвинену європейську державу, треба починати з виховання юних громадян, переконана *Вікторія Щербак*, директор Краматорської української гімназії [12].

– Саме національно-патріотичне і громадянське виховання є пріоритетом, родзинкою нашого закладу – єдиного україномовного у нашому місті. Девіз гімназії: "Ad gloriam patriae" означає "Для слави Вітчизни" [13].

Учнів набираємо на конкурсній основі, – розповідає *Вікторія Юрївна*, директор гімназії – тому до

нас ідуть ті, хто справді вмотивований. Одні батьки обирають наш заклад, бо їм імпонують національні традиції. А є й такі, хто приводить дітей зі словами: *«Ми — русскоязычная семья, украинского языка не знаем. И не хотели бы, чтобы ребенок его изучал — он не нужен. Нам надо, чтобы он получил знания»*. Таким я нічого не відповідаю: вони та їхні діти — цінний «матеріал» для національно-патріотичного виховання. Адже учнів ми не лише навчаємо, а й цілеспрямовано виховуємо. І от настає випускний — до мене підходять мами, тати. І кажуть: *«Як добре, що ми віддали дитину в українську гімназію! Наші погляди змінилися». Ми виховуємо і дітей, і батьків — змінюється їхній світогляд, ставлення до Української держави* [13].

Оскільки нині йде війна, патріотичне виховання має бути тільки практичним, вважає *Володимир Лосіцький*, директор Пальмірської ЗОШ I–III ступенів Золотоніської райдержадміністрації Черкаської області:

— Сьогодні в державі склалася така ситуація, що патріотичне виховання — це передусім реальна допомога нашій армії, волонтерська робота... Патріотично-практичну складову вчителі намагаються інтегрувати у різні уроки. І в перерви — також [7]!

Роз'єднувати поняття «захист Вітчизни» і «національно-патріотичне виховання» — недоречно і неефективно, вважає начальник управління освіти і науки Білоцерківської міської ради *Юрій Петрик*. Тому для реалізації завдань концепції національно-патріотичного виховання молоді в Білій Церкві продовжує працювати Центр військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки учнівської молоді у складі Білоцерківського навчально-виховного об'єднання «Звитяга»... Наші школярі активно долучаються до волонтерської та благодійної діяльності. Переконали, що виміряти патріотизм і любов до України не можна нічим. Його лише може виявити людина — своїми справами та переконаннями. Тому вважаю, що вимагати відповідну звіт-

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекас, А. Діліться досвідом [Текст] / Андрій Бекас // Освіта України. — 2015. — 13 лип. (№ 27/28). — С. 12.
2. Виховання давайте сприймати по новому [Текст] / підгот. Укр. ін-том дослідження екстремізму // Освіта. — 2015. — 15-22 лип. (№ 30/31). — С. 3.
3. Ворона, С. Стиль спілкування — демократичний [Текст] / Сергій Ворона // Освіта України. — 2015. — 17 серп. (№ 33). — С. 13.
4. Герега, Г. Не проглядімо цю глобальну проблему [Текст] / Галина Герега // Освіта. — 2015. — 15-22 лип. (№ 30/31). — С. 1.
5. Зарубинський, О. Дорослі проблеми дитинства [Текст] / Олег Зарубинський // Освіта. — 2015. — 15-22 лип. (№ 30/31). — С. 2.
6. Короденко, М. Патріотизм — запалити, не дати згаснути [Текст] / Максим Короденко // Освіта України. — 2015. — 7 верес. (№ 36). — С. 8.
7. Лосіцький, В. Не тільки словом, а й ділом [Текст] / Володимир Лосіцький // Освіта України. — 2015. — 7 верес. (№ 36). — С. 9.
8. Матат, Д. Як виховати громадянина? [Текст] / Дарина Матат // Освіта України. — 2015. — 17 серп. (№ 33). — С. 12.
9. Петрик, Ю. Виховання і допризовна підготовка [Текст] / Юрій Петрик // Освіта України. — 2015. — 7 верес. (№ 36). — С. 9.
10. Проценко, А. Діло майстра величає [Текст] / Андрій Проценко // Освіта України. — 2015. — 13 лип. (№ 27/28). — С. 13.
11. Полянський, П. Як відповісти на агресію? [Текст] : [інтерв'ю заступ. МОН України П. Б. Полянський про українську освіту в умовах інформаційної війни / записав Д. Шулікін] // Освіта України. — 2015. — 31 серп. (№ 35). — С. 4.
12. Щербак, В. Форпост українського [Текст] / Вікторія Щербак // Освіта України. — 2015. — 7 верес. (№ 36). — С. 9.
13. Щербак, В. «Перевиховуємо і учнів, і батьків» [Текст] / Вікторія Щербак // Освіта України. — 2015. — 28 верес. (№ 39). — С. 7.

ність – неправильно [9]. Таку думку розділяє і *Володимир Лосицький*:

- Ми робимо це все не для районних адміністраторів, а для своєї душі і нашої країни [7].

ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА

Учителів правознавства, які цього року ввійшли до фіналу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року», об'єднала ідея: як виховати учня справжнім громадянином? Вони прагнуть навчити учнів критично мислити, зробити шкільні уроки цікавішими: наповнити їх сучасним змістом та інноваційними технологіями навчання [8].

Андрій Бекас, учитель правознавства та заступник директора з навчально-виховної роботи Хмельницького ліцею № 17, називає

правознавство найбільш практико-спрямованим предметом, що формує громадянську позицію.

Вивчаючи правознавство, *діти замислюються*, як житимуть у цьому світі. Дуже *часто ставлять провокаційні запитання: мовляв, Ви, Андрію Леонідовичу, на уроках розповідаєте про закони, а насправді вони не виконуються*. Тож маю з такої ситуації на уроці «викручуватися», – каже вчитель [1].

Сергій Ворона, учитель НВК «Спеціалізований загальноосвітній навчальний заклад I–III ступенів № 26 – дошкільний навчальний заклад – дитячий юнацький центр «Зорецвіт», наголошує:

– *Молода людина щодня стає свідком масового порушення вимог законності, правового нігілізму та низького рівня правової культури переважної більшості громадян України*, зокрема старшого покоління. І такі фактори заважають учителю правознавства підтримувати постійний інтерес учнів до свого предмета, пропагувати ідею важливості його якісного вивчення [3].

Андрій Проценко, учитель Харківської гімназії № 47, наголошує, що правознавство варте більшої уваги, і не лише в 9-10-х класах. Перші знання про засади держави, права, обов'язки громадянина, про дії згідно з законом діти мають отримувати вже у початкових класах. Так, це складно, але ми, вчителі, маємо це робити. Оскільки від цього залежить, яке наступне покоління керуватиме державою – через 10-20 років [10].

ВИСНОВОК

Для виховання свідомого українського громадянина-патріота необхідна зацікавленість і залучення всіх верств населення країни. Необхідно забезпечити отримання дітьми *перших знань про засади держави, права, обов'язки громадянина України, про дії згідно з законом на уроках правознавства, починаючи з початкової школи*. Молодь виховувати необхідно широко і з любов'ю.

Годетская Татьяна

Проблемы национально-патриотического воспитания в средствах массовой информации

В информационно-аналитическом обзоре актуализированы проблемы национально-патриотического воспитания молодежи. Анализ приведенных фактов, позиций как ученых, учителей, родителей, так и руководителей школ, результатов научных исследований позволил автору выявить условия эффективного национально-патриотического воспитания граждан и предложить пути преодоления очерченных проблем.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, патриотизм, правовая культура, гражданская позиция, настоящий гражданин, психологические последствия войны, информационное влияние других стран.

Hodetska Tetiana

Problems of National-patriotic Education in Mass Media

The problems of national-patriotic education of youth are shown in the information-analytical survey. The analysis of the given facts, points of view mentioned by scientists, teachers, parents and school heads, scientific research results allowed the author of the article to find out the conditions necessary for the effective national-patriotic education of people and to suggest possible ways how to cope with these problems.

Key words: national-patriotic education, patriotism, legal culture, civic point of view, real citizen, psychological effect of war, information influence of other countries.